

ASESSORIEN ESIVALINTAKOKEEN 7.2.2019 ARVOSTELUPERUSTEET

Vastaukset on arvioitu kokonaisuutena eli arvostelussa on kiinnitetty huomiota oikeudellisten normien osaamisen lisäksi oikeudellisen argumentaation laatuun, vastauksen loogisuuteen sekä kirjoittajan kykyyn perustella omat kannanotonsa normatiivisesti.

Arvosteluperusteet kysymykseen 1

Läheiskriminointisuojaan ydin on seuraava: kenenkään ei pitäisi joutua rangaistuksen uhalla todistamaan hänelle läheistä henkilöä vastaan.

Hannalla ei ole asiassa vaatimuksia, joten häntä kuullaan todistajana.

Koska Hanna on Mikon avopuoliso, hänellä on lähtökohtaisesti oikeus olla todistamatta siltä osin, kun todistaminen myötävaikuttaisi Mikon syyllisyyden selvittämiseen.

Lähtökohtaisesti todistajan kieltäytymisoikeutta ei voida kiertää vastaanottamalla sellaista todistelua, joka tosiasiallisesti merkitsisi lähisukulaisuuden suojaksi säädetyn vaitiolo-oikeuden murtamista.

Hätäkeskustallennetta on pidettävä merkittävänä syytettä tukevana näyttönä, joka sisältää Hannan vaitiolo-oikeuden piiriin kuuluvia tietoja.

Näin ollen tallenteen käyttämisen salliminen merkitsisi Hannan vaitiolo-oikeuden sellaista murtamista, jota ei lähtökohtaisesti voida pitää hyväksyttävänä.

Toisaalta tuomioistuimien voi rikosasiassa päättää, ettei todistajana kuultavalla asianomistajalla ole vaitiolo-oikeutta, jos on syytä epäillä, ettei hän ole itse päättänyt vaitiolo-oikeuden käyttämisestä.

Edellytys on, että asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia.

Tässä tilanteessa pitäisi arvioida, onko Hannan kieltäytymisoikeus vapaaehtoista. Vaitiolo-oikeuden syrjäyttämiskynnys on ”syytä epäillä” eli ei kovinkaan korkea.

Jos kieltäytyminen katsottaisiin vapaaehtoiseksi, hätäkeskustallennetta ei voisi käyttää kirjallisena todisteena.

Toisaalta, jos kieltäytymisoikeuden käyttö vaikuttaisi ei-vapaaehtoiselta, tuomioistuimien voisi hyväksyä hätäkeskustallenteen käytön todisteena.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan voi kuitenkin olla ongelmallista, jos läheinen ei suostu todistamaan oikeudenkäynnissä ja läheisen muuta kertomaa (kuten hätäkeskustallennetta) käytetään ratkaisevana todisteena.

Tällaisessa tilanteessa ongelmaksi voi muodostua mm. vastaajan kyselyoikeus/vastakuulustelu-oikeus.

Mikon äidillä on oikeus olla myötävaikuttamatta poikansa syyllisyyden selvittämiseen.

Litterointimateriaalin hyväksyminen todistusaineistoksi voitaisiinkin katsoa kieltäytymisoikeuden sivuuttamiseksi, vaikka Mikon äiti on alun perin vapaaehtoisesti / omasta tahdostaan toimittanut materiaalin poliisille.

Vasta-argumentina voitaisiin muun ohella esittää, että osaltansa tallenteessa on kysymys siitä, mitä Mikko on vapaaehtoisesti kertonut äidilleen – eikä Mikon lausumien hyväksikäyttö voi loukata Mikon äidin vaitiolo-oikeutta.

Arvosteluperusteet kysymykseen 2

- 1) Suomen perustuslain 6 § 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lähtökohtaisesti Haapalaa saatetaan kohdella epäyhdenvertaisesti eli syrjiä häntä hänen ikänsä perusteella.
- 2) Erilainen kohtelu voi olla oikeutettua, mikäli kohtelulle on olemassa hyväksyttävä peruste. Käsillä olevassa asiassa verokohtelulla voi olla liityntä hyväksytyihin veropoliittisiin tavoitteisiin (tulonsaajien asettaminen samaan asemaan, veronmaksukykyisyyden periaate, kannustimet ikääntyneiden jatkamiseen työelämässä).
- 3) Perustuslain 106 §:n mukaan: Jos tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa lain säännöksen soveltaminen olisi ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa, tuomioistuimen on annettava etusija perustuslain säännökselle.
- 4) Euroopan unionin perusoikeuskirjan vapauksien on tultava jäsenvaltioiden toiminnassa sovellettaviksi vain silloin, kun nämä soveltavat Euroopan unionin oikeutta. Perusoikeuskirja on nykyään samalla oikeudellis-hierarkkisella tasolla kuin Euroopan unionin perussopimuksetkin, mistä syystä niiden oikeudellinen velvoittavuus on rinnasteinen näihin.
- 5) Jos kysymys Euroopan unionin oikeuden tulkinnasta tulee esille sellaisessa kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa, jonka päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta (kuten korkein hallinto-oikeus), tämän tuomioistuimen on saatettava kysymys Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi. Yksityisellä kansalaisella ei ole oikeutta hakea ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta.

Arvosteluperusteet kysymykseen 3

a)

Jotta päämääräksi asetettu yksilön oikeuksien turvaaminen voidaan toteuttaa, tämä edellyttää ihmisoikeussopimuksen (1) tehokasta, (2) autonomista ja (3) dynaamis-evolutiivista soveltamista. Näitä metodeja ei tule ymmärtää toisistaan irrallisina vaan toisiaan täydentävinä. Jotta ihmisoikeustuomioistuimen päämäärähakuisuus koettaisiin legitiimiksi, ihmisoikeustuomioistuin argumentoi metodisesti myös (4) sopimusmääräysten sanamuodoilla sekä (5) oikeusvertailulla.

b)

1) Harkintamarginaali koskee Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa mukana olevan jäsenvaltion välistä harkintavallan jakoa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on käytännössään määrittänyt harkintamarginaalin, jonka sisällä kansalliset valtiot voivat käyttää harkintaansa asian ratkaisemisessa, koska niiden katsotaan parhaiten tuntevan tietyt asian ratkaisemisen kannalta keskeiset kansalliset piirteet. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei tämän marginaalin sisällä puutu kansalliseen ratkaisuun.

2) Suomalainen perusoikeuskontrolli toteutuu kahdessa eri muodossa. Ensinnäkin lakien perustuslainmukaisuutta valvoo yleisellä tasolla eduskunnan perustuslakivaliokunta, mikä korostaa lainsäätäjän tahdon vahvaa läsnäoloa, koska päätöksenteossa ovat mukana lainsäädäntöelimen jäsenet. Toiseksi lakien perustuslainmukaisuutta valvovat tuomioistuimet, mikä korostaa perusoikeuksien nauttimaa vahvaa suojaa myös suhteessa lainsäätäjään, koska kontrollia harjoittaa kansanedustuslaitoksen ulkopuolinen taho.